

Směrnice o úpravě právních vztahů ČSSR k emigraci z 16. března 1977

Podle dobových oficiálních odhadů žily v zahraničí v sedmdesátých letech asi dva miliony Čechů a Slováků, z velké části se jednalo o vystěhovalce, kteří opustili svou vlast již před druhou světovou válkou ze sociálních důvodů. Pokud se jednalo o osoby, které odešly z Československa hned po roce 1945 a především po únoru 1948, evidovalo se asi 1 700 poválečných a 25 000 pounorových uprchlíků. Další silná vlna emigrantů z let 1968-1969 se odhadovala na zhruba 70 000 osob. V dalším období emigrace pokračovala, měla však sestupný trend. Vývoj emigrace v prvních třiceti poválečných letech dokládá následující tabulka:

Rok	Počet osob, jež odešly do kapitalistické ciziny
1945-1947	1 721
1948-1951	25 350
1952-1963	3 030
1964	1 407
1965	1 729
1966	2 131
1967	2 136
1968-1969	70 130
1970	4 582
1971	1 290
1972	1 118
1973	980
1974	955
1975	741

Vedle emigrantů opouštěli Československo také občané, kteří získali na základě své žádosti oficiální povolení k vystěhování do ciziny. Z velké části se jednalo o osoby německé národnosti, jež odcházely za svými příbuznými do Spolkové republiky Německo. V letech 1952-1975 bylo povoleno vystěhování z Československa zhruba 80 tisícům občanů.

Vystěhovalecké trendy dokládá následující tabulka:

Rok	Celkem vystěhovaných osob	Z toho do SRN
1952	416	52
1953	509	172
1954	1 378	502
1955	1 989	390
1956	2 322	1 299
1957	1 252	577
1958	928	283
1959	1 682	725
1960	2 089	1 223
1961	1 640	929
1962	1 867	1 049
1963	2 149	1 253
1964	5 633	2 172
1965	4 630	2 428
1966	8 237	4 255
1967	8 016	6 343
1968	9 266	7 461
1969	12 514	9 455
1970	4 413	1 255
1971	3 670	1 229
1972	1 532	664
1973	1 392	521
1974	1 385	434
1975	1 695	601

Dne 12. prosince 1975 se předsednictvo ÚV KSČ zabývalo zprávou o tehdejší situaci mezi emigranty a krajany z ČSSR a o dalších úkolech v této oblasti. Uvedenou zprávu předložili k projednání Vasil Biľak a Oldřich Švestka. Předsednictvo ÚV KSČ vzalo tuto zprávu na vědomí a vyjádřilo souhlas s návrhem opatření v politické a ideologické činnosti proti emigrantům a krajanům „s cílem omezování politického dopadu činnosti aktivních špiček nepřátelské emigrace z ČSSR a vytváření kladného vztahu Čechů a Slováků žijících v zahraničí k naší zemi“.

Předsednictvo ÚV KSČ především pověřilo předsedu vlády Lubomír Štrougala, ministra vnitra Jaromír Obzinu, ministra zahraničních věcí Bohuslava Chňoupka a Josefa Kempného vypracováním směrnic o právním vztahu emigrantů vůči ČSSR. Bylo stanoveno několik základních zásad, které měly tyto směrnice obsahovat. Vztah k emigraci měl být výrazně diferencován z cílem maximálně oslabit vliv „reakční emigrace“ na ostatní emigranty a krajany:

- zbavovat čs. státního občanství všechny osoby, které v cizině poškozují zájmy ČSSR, a zároveň nepovolovat jejich návštěvy v Československu, stejně tak nepovolovat ani zahraniční cesty jejich příbuzných a známých v ČSSR, s nimiž nadále udržují styky. Výjimky se měly připouštět jen ve zcela ojedinělých případech (úmrtí, vážná onemocnění nejbližších příbuzných);
- naopak vycházet vstříc žádostem všech ostatních osob, které požádají o propuštění z čs. státního svazku, protože nabyly cizí státní příslušnost a nehodlají se do ČSSR vrátit. Při posuzování žádostí těchto osob o cesty do ČSSR se mělo postupovat podle obecného režimu pro cizí státní občany, ovšem první cesta se měla zpravidla povolovat až po 5 letech od jejich odchodu do emigrace. Individuálně by bylo možné po prozkoumání konkrétních okolností případu vyhovět i případným žádostem o povolení trvalého pobytu v cizině. Cestovní pas měl být však takovým osobám vydáván až po uplynutí 5 let od nedovoleného odchodu do zahraničí. Po vydání cestovního pasu se měly individuálně povolovat cesty jejich rodičů, sourozenců a dětí žijících v ČSSR do ciziny. Na dodržení pětileté lhůty se nemuselo trvat u osob starších 60 let;
- připustit možnost, aby čs. soudy odsouzení emigranti, kteří se neangažují v zahraničí proti ČSSR, mohli požádat o prominutí trestu cestou milosti prezidenta republiky;
- posuzovat individuálně žádosti osob, které opustily republiku, o návrat do ČSSR;
- povolovat návštěvu ČSSR dětem emigrantů ve věku 15-25 let a tím i umožnit návrat dětem, „*kteřé byly svými rodiči fakticky zavlčeny do ciziny*“. Ovšem děti, jež jejich rodiče při své emigraci zanechali doma, měly být pouštěny do zahraničí jen zcela výjimečně;
- zpracovat zásady práce s navrátilci, zejména se mělo sledovat jejich zapojení do pracovního procesu;
- provést analýzu příčin vysokého počtu oficiálně povoleného vystěhování čs. občanů a zajistit snížení procenta vystěhování. Ovšem speciální otázka vystěhovalectví čs. občanů německé národnosti byla řešena samostatným rozhodnutím předsednictva ÚV KSČ z 19. prosince 1975, které stanovilo pro posuzování žádostí občanů německé národnosti benevolentnější režim;

- nenavazovat obchodní kontakty a neudělovat obchodní zastoupení emigrantům a osobám českého nebo slovenského původu, které aktivně vystupují proti ČSSR. Naopak měli být podporováni „pokrokoví“ občané a organizace.

Usnesení předsednictva ÚV KSČ také pamatovalo na teoretické zpracování problematiky čs. emigrace a krajanů. Tento výzkum se měl soustředit v Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ a ČSÚZ ve spolupráci s Maticí slovenskou. Specifika slovenské emigrace měl zkoumat Ústav marxismu-leninismu ÚV KSS. Oddělení propagandy a agitace ÚV KSČ a oddělení mezinárodní politiky ÚV KSČ měla sledovat a koordinovat politickou a ideologickou činnost proti emigrantům a krajanům.

Zásady stanovené předsednictvem ÚV KSČ 12. prosince 1975 byly v následujících měsících zapracovány do návrhu *„Směrnice o úpravě právních vztahů Československé socialistické republiky k občanům, kteří se zdržují v cizině bez povolení československých úřadů“*. Při přípravách směrnic bylo také zohledněno usnesení předsednictva ÚV KSČ ze 7. května 1976 o rozpracování výsledků Konference o evropské bezpečnosti a spolupráci, jakož i na ně navazující usnesení vlády ČSSR ze dne 26. srpna 1976 č. 216.

Návrh směrnic, projednaný se všemi ústředními orgány federace a se zainteresovanými orgány obou republik, předložil ministr vnitra ČSSR J. Obzina 28. ledna 1977 k projednání předsednictvu ÚV KSČ, které se jím pak zabývalo 4. února 1977. V té době se konstatovalo, že realizace směrnic se bude dotýkat téměř 100 tisíc občanů, kteří se zdržovali v cizině bez povolení čs. úřadů a značného počtu jejich příbuzných v Československu. Stranické vedení vyslovilo s připraveným materiálem souhlas a doporučilo jej vládě ke schválení s tím, že znění směrnic bude ještě pozměněno podle ministrem vnitra Obzinou ústně přednesených návrhů. K projednání a přijetí směrnic nakonec došlo dne 16. března 1977 usnesením vlády ČSSR č. 58.

Směrnice upravovaly diferencovaně postup vůči jednotlivým skupinám emigrantů podle jejich postojů k socialistickému Československu v cizině. „Reakčním“ emigrantům, tj. těm, kteří se jakoukoliv formou podíleli na činnosti proti ČSSR, se mělo zásadně odnímat československé státní občanství. V průvodní zprávě pro čs. vládu byla „reakční emigrace“ charakterizována jako nástroj boje proti socialismu a komunismu: *„Je využívána a financována imperialistickými státy k provádění ideologické rozvratné činnosti a špionáže a k realizaci různorodých nepřátelských akcí. Československá reakční emigrace je využívána*

imperialistickými silami k rozšiřování a prohlubování ideodiverzní antikomunistické činnosti a je aktivně zapojena do podvrtné činnosti proti Československé socialistické republice. Snaží se dezorientovat komunistické strany, dělnické hnutí a opoziční kruhy inteligence a mládeže v kapitalistických zemích. Ovlivňuje naše krajanů a jejich organizace v protisocialistickém a protisovětském duchu. Profanuje a diskredituje socialismus, komunistické hnutí a marxismus-leninismus mezi obyvatelstvem kapitalistických zemí vůbec.“

Řešení problému emigrace bylo chápáno jako naléhavý úkol, který je nutno řešit ostrým a jednoznačným odlišením „reakčních“ emigrantů od krajanů a té části emigrace, „*kteřá se nechala svést různými iluzemi nebo z jiných nepolitických důvodů odešla do kapitalistické ciziny a proti Československé socialistické republice se nyní neangažuje*“. Za nejdůležitější cíl bylo označeno zeslabení vlivu „reakční“ emigrace na ostatní Čechy a Slováky v zahraničí. Plánovaná opatření měla ovšem sloužit i k řešení emigrace budoucí, a proto se velký důraz kladl i na širokou škálu preventivních úkolů. Základ těchto opatření spočíval v „politickovýchovné práci“ státních orgánů a společenských organizací mezi čs. občany.

Opatření obsažená ve směrnících se opírala o tehdejší platné právní předpisy, zejména se jednalo o zákon o cestovních dokladech č. 63/1965 Sb. z 18. června 1965 a prováděcí předpisy k němu, tj. vládní nařízení č. 114/1969 Sb. z 8. října 1969, jímž se stanoví, v kterých případech může být vydání cestovního dokladu odepřeno, a vyhlášku Ministerstva vnitra ČSSR a ministerstva zahraničních věcí ČSSR č. 44/1970 Sb. ze dne 13. dubna 1970, kterou se provádí zákon o cestovních dokladech. Souhrn těchto právních norem výrazným způsobem omezoval možnosti cestování a pobytu čs. občanů v kapitalistické cizině.

Vedle toho vycházel režim vztahů čs. státu k emigraci z ustanovení právních předpisů upravujících státní občanství. Základem byl zákon č. 194/1949 Sb. z 13. července 1949, o nabývání a pozbývání československého státního občanství ve znění zákona č. 72/1958 Sb. a dále zákon č. 165/1968 Sb. ze dne 19. prosince 1968, o zásadách nabývání a pozbývání státního občanství, a zákon ČNR č. 39/1969 Sb. z 29. dubna 1969, o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky ve znění zákonného opatření předsednictva ČNR č. 124/1969 Sb. a zákona ČNR č. 146/1971 Sb. Nabývání a pozbývání státního občanství Slovenské socialistické republiky upravoval zákon SNR č. 206/1968 Sb. Tyto právní předpisy opravňovaly ministerstvo vnitra k odnětí státního občanství občanovi jako sankci např. za to, že nezákonně opustil území ČSSR, nevrátil se do vlasti do stanovené lhůty na základě výzvy ministerstva vnitra či svými činy poškozoval důležité zájmy ČSSR.

Všeobecná deklaráce lidských práv z 10. prosince 1948 přitom ve svém článku 15 stanovila zásadu, že nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.

Směrnice formulovaly tyto řešení uspořádání vztahu emigrantů k ČSSR: vydání cestovního dokladu k návratu do ČSSR, povolení k trvalému pobytu v cizině, propuštění ze státního svazku a odnětí československého státního občanství. Pro každou z těchto variant byly stanoveny přesné podmínky jejich uplatnění. Nejprve byl upraven vztah k těm občanům zdržujícím se v cizině bez povolení, kteří nevystupovali aktivně nepřátelsky proti své „socialistické vlasti“. U takových osob se připouštělo i nadále ponechat čs. státní občanství. Na základě jejich žádosti se jim buď měl umožnit návrat do ČSSR anebo jim mohl být povolen trvalý pobyt v cizině, ovšem za splnění přísných podmínek. Zvláštní variantu představovala možnost propuštění ze státního svazku, k čemuž mohlo dojít na základě žádosti občana, pokud u něj nenastaly přímo důvody pro odnětí státního občanství. V případě nepřátelských emigrantů, kteří se podíleli na „činnosti poškozující zájem ČSSR“, se počítalo v souladu s výše uvedenými zákony s odnětím státního občanství. Směrnice obsahovaly pro větší instruktivnost příklady, které bylo možno považovat za porušování zájmu Československé socialistické republiky (nepřátelské projevy v zahraničním tisku, rozhlasu a televizi, na různých shromážděních, snižování vážnosti čs. představitelů a institucí atd.).

Od řešení státoobčanských otázek se pak odvíjely další problémy – kupř. otázka povolování cest jednotlivých osob do Československa, povolování cest rodinným příslušníkům a dalším osobám za nimi. Základní zásada komplexu opatření spočívala v tom, že vztahy k emigrantům závisely na skutečnosti, zda sami projevili zájem o jejich uspořádání a zda splnili stanovené podmínky. Pokud tedy emigranti nejevili zájem o uspořádání svých vztahů k ČSSR, neměl jim být povolen vstup na území ČSSR ani povoleny cesty čs. občanů za nimi. Specifický režim se vztahoval na děti emigrantů. Otázky majetku emigrantů se řešily samostatně později.

Směrnice měla ukázat dobrou vůli komunistických úřadů plnit Závěrečný akt Konference bezpečnosti a spolupráce v Evropě. Zároveň měla tato opatření diferenciovat a destabilizovat řady emigrantů zavedením odlišných režimů podle jejich poměru ke státnímu zřízení v ČSSR. Ačkoliv pražská vláda předpokládala, že převážná část emigrace bude usilovat o takovou úpravu vztahů, která jim umožní styk s Československem a vzájemné návštěvy s příbuznými, výsledek její očekávání nenaplnil. Do března 1980 požádalo o návrat do ČSSR jen 452 emigrantů, 3 145 jich požádalo o povolení trvalého pobytu v cizině, 4 533 osob chtělo propustit ze státního svazku a 12 486 projevilo zájem o milost prezidenta republiky. Reálné množství lidí, kteří se skutečně vrátili do vlasti, bylo tak celkem nízké a

většina emigrantů nabízená řešení jednoduše ignorovala. Ani v případě souboru preventivních opatření, jež měla zabránit další emigraci, nebylo možné hovořit o úspěchu. Jen v letech 1977-1980 uteklo za hranice dalších 14 472 občanů.

DOKUMENTY:

Dokument č. 1: Usnesení vlády ČSSR č. 58 ze dne 16. března 1977:

VLÁDA ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

[státní znak ČSSR]

USNESENÍ

VLÁDY ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

ze dne 16. března 1977 č. 58

o schválení směrnice o úpravě právních vztahů ČSSR k občanům, kteří se zdržují v cizině bez povolení československých úřadů.

V l á d a

I. s c h v a l u j e směrnice o úpravě právních vztahů Československé socialistické republiky k občanům, kteří se zdržují v cizině bez povolení československých úřadů (dále jen „směrnice“) s tím, že ustanovení čl. 3 odst. 2 písm. a) a čl. 6 odst. 2 písm. c) bude znít takto: „pokud byl pravomocně odsouzen pro trestný čin opuštění republiky, je účasten amnestie nebo mu byla udělena milost republiky pro tento trestný čin“;

II. u k l á d á

1. všem členům vlády a vedoucím federálních ústředních orgánů zajistit v součinnosti s dobrovolnými společenskými organizacemi plnění úkolů vyplývajících ze směrnic, a to:

- a) provádět účinná kádrová, hospodářská a organizační opatření u občanů cestujících služebně nebo soukromě do ciziny k předcházení nezákonnému opuštění republiky;
- b) utvářet ve veřejném mínění odmítavý postoj k nezákonnému opuštění republiky;
- c) systematicky překonávat ve vědomí lidí přežívající iluze o životních podmínkách v kapitalistických státech a ukazovat společenské a sociální těžkosti československých občanů, kteří se zdržují v cizině bez povolení československých úřadů;
- d) odhalovat před našimi občany a celou světovou veřejností nepřátelskou činnost československé reakční emigrace vůči našemu státu a mírovému úsilí pokrokových sil celého světa;
- e) ovlivňovat občany, kteří zůstali bez povolení československých úřadů v cizině, k návratu do Československé socialistické republiky v souladu se zájmy státu;

2. místopředsedům vlády ČSSR J. Korčákovi a P. Colotkovi

- a) projednat směrnice a opatření k jejich provádění ve vládách republik;
- b) zajistit, aby českoslovenští občané, kteří požádají o propuštění ze státního svazku, předkládali také jako doklad podepsané prohlášení a smlouvu o postoupení pohledávek ve smyslu směrnic o majetku vystěhovalců z Československé socialistické republiky schválených usnesením vlády ČSSR č. 166/1962;

3. místopředsedům vlády ČSSR J. Korčárovi a P. Colotkovi a ministru práce a sociálních věcí zajistit zpracování zásad práce s československými občany, kterým byl povolen návrat do Československé republiky;

4. místopředsedovi vlády ČSSR K. Lacovi prozkoumat možnost postihu vlastnictví osob, jimž bude odňato československé státní občanství nebo budou

propuštěny ze státního svazku anebo si neupraví svůj vztah k Československé socialistické republice podle směrnic;

5. místopředsedům vlády ČSSR J. Korčákovi a P. Colotkovi, všem ministrům a vedoucím federálních ústředních orgánů zajistit, aby

- a) československé orgány a organizace včetně orgánů a organizací hospodářských zásadně nenavazovaly obchodní a jiné kontakty s osobami, které vyvíjejí v cizině jako emigranti nebo jiné osoby českého nebo slovenského původu činnost směřující proti zájmům Československé socialistické republiky, ani s organizacemi, které jsou těmito osobami ovládány, a nesvěřovaly jim obchodní nebo jiná zastoupení, ale naopak podporovaly a navazovaly hospodářské a jiné styky s pokrokovými československými občany a osobami českého nebo slovenského původu;
- b) hospodářské a jiné kontakty, které již byly navázány, a obchodní a jiná zastoupení, která byla osobám vyvíjejícím činnost proti zájmům ČSSR svěřena, byly příslušnými orgány a organizacemi neprodleně zrušeny;

6. ministrům vnitra a zahraničních věcí předložit vládě v roce 1978 informaci o plnění směrnic;

III. d o p o r u č u j e předsedům Ústřední rady odborů, Ústřední rady družstev a ústředního výboru Socialistického svazu mládeže přijmout vhodná opatření k zabezpečení úkolů uvedených v bodě II/1.

Provedou: všichni členové vlády a vedoucí federálních ústředních orgánů.

Na vědomí: předsedové Ústřední rady odborů, Ústřední rady družstev a ústředního výboru Socialistického svazu mládeže.

**Dokument č. 2: Směrnice o úpravě právních vztahů
Československé socialistické republiky k občanům, kteří se zdržují
v cizině bez povolení československých úřadů:**

Příloha III

Směrnice

o úpravě právních vztahů Československé socialistické republiky k občanům, kteří se zdržují v cizině bez povolení československých úřadů

Úvodní ustanovení

Článek 1

/1/ Účelem těchto směrnic je upravit postup státních orgánů a organizací k československým občanům, kteří se zdržují v cizině bez povolení československých úřadů, podle jejich vztahu k Československé socialistické republice.

/2/ Při úpravě právních vztahů k občanům, kteří se zdržují v cizině bez povolení československých úřadů, je třeba využít všech možností československého právního řádu, zejména

a/ vydat cestovní doklad k návratu do Československé socialistické republiky
nebo

b/ vydat souhlas k trvalému pobytu v cizině nebo

c/ propustit ze státního svazku nebo

d/ odejmout československé státní občanství.

Oddíl 1

Vydání cestovního dokladu
k návratu do Československé socialistické republiky

Článek 2

Československému občanu, který se zdržuje v cizině bez povolení československých úřadů, může být vydán na jeho žádost cestovní doklad k návratu do Československé socialistické republiky, jestliže nejsou důvody pro odnětí československého státního občanství ve smyslu těchto směrnic.

Oddíl 2

Povolení k trvalému pobytu v cizině

Článek 3

/1/ Československému občanu, který žije bez povolení československých úřadů v cizině, může být povolen na jeho žádost trvalý pobyt v cizině až po 5 letech od počátku nedovoleného pobytu v těch případech, nejsou-li důvody pro odnětí československého státního občanství ve smyslu těchto směrnic.

/2/ Žádosti může být vyhověno, jestliže žadatel

- a/ je účasten amnestie nebo mu byla udělena milost presidenta republiky za trestný čin opuštění republiky;
- b/ předloží příslušné doklady stanovené československými právními předpisy pro vystěhování z Československé socialistické republiky;
- c/ podepíše prohlášení, ve kterém se zaváže, že se bude chovat a vystupovat jako občan Československé socialistické republiky.

Článek 4

Českoslovenští občané, kterým byl povolen trvalý pobyt v cizině, podávají žádosti o cesty do Československé socialistické republiky na československém zastupitelském úřadě příslušném podle místa jejich trvalého pobytu.

Článek 5

Československým občanům lze povolit cesty k osobě, které byl povolen trvalý pobyt v cizině, jestliže splňují podmínky pro povolování cest do kapitalistických států.

Oddíl 3

Propuštění ze státního svazku

Článek 6

/1/ Ze státního svazku může být propuštěn občan zdržující se v cizině bez povolení československých úřadů jen tehdy, jestliže o to požádá a nejsou-li důvody pro odnětí československého státního občanství ve smyslu těchto směrnic.

- /2/ Žádosti o propuštění ze státního svazku může být vyhověno, jestliže žadatel
- a/ se nehodlá vrátit do Československé socialistické republiky;
 - b/ předloží doklad o nabytí cizího státního občanství nebo o tom, že mu cizí státní občanství bude uděleno po propuštění ze státního svazku;
 - c/ je účasten amnestie nebo mu byla udělena milost presidenta republiky za trestný čin opuštění republiky;
 - d/ předloží doklady obdobné jako v případech žádosti o povolení vystěhování z Československé socialistické republiky.

/3/ Rodiče mohou podat žádost i za nezletilé děti, pokud s nimi žijí v cizině; v takovém případě bude o žádosti rozhodnuto společně

Článek 7

Při rozhodování o povolení vstupu a pobytu na území Československé socialistické republiky se vůči osobám propuštěným ze státního svazku postupuje jako vůči cizincům. První vstup na území Československé socialistické republiky může být takovýmto osobám povolen až po uplynutí 5 let od počátku nedovoleného pobytu v cizině; výjimky lze povolit zcela ojediněle v případech úmrtí nebo vážných onemocnění rodinných příslušníků nebo jiných zvláštního zřetele hodných skutečností.

Článek 8

Československým občanům lze povolit cesty za osobami propuštěnými ze státního svazku, jestliže splňují podmínky pro povolování cest do kapitalistických států, a to až po uplynutí 5 let od počátku nedovoleného pobytu těchto osob v cizině.

Oddíl 4

Odnětí státního občanství

Článek 9

Československé státní občanství bude odňato občanu, který se zdržuje bez povolení československých úřadů v cizině a vyvíjel nebo vyvíjí jakýmkoliv způsobem

činnost státu nepřátelskou nebo takovou, která porušuje zájem Československé socialistické republiky. Půjde o osoby, které zejména vystupují s nepřátelskými projevy v zahraničním tisku, rozhlase či televizi nebo na shromážděních organizací a institucí v cizině nebo se účastní nepřátelských akcí anebo jinak veřejně znevažují socialistické zřízení v Československé socialistické republice, její spojenecké svazky, snižují vážnost československých představitelů a československých státních a společenských institucí.

Článek 10

/1/ Státní orgány, zejména federální ministerstvo zahraničních věcí, federální ministerstvo zahraničního obchodu, Generální prokuratura Československé socialistické republiky, Generální prokuratura České socialistické republiky a Generální prokuratura Slovenské socialistické republiky, ministerstvo spravedlnosti České republiky a ministerstvo spravedlnosti Slovenské socialistické republiky podávají federálnímu ministerstvu vnitra na základě zjištěných poznatků podnět k odnětí československého státního občanství osob uvedených v článku 9.

/2/ Na základě těchto podnětů nebo na základě vlastních zjištění podá federální ministerstvo vnitra návrh na odnětí československého státního občanství osobě uvedené v článku 9 podle příslušnosti ministerstvu vnitra České socialistické republiky nebo ministerstvu vnitra Slovenské socialistické republiky.

/3/ Pokud obdrží ministerstvo vnitra České socialistické republiky nebo ministerstvo vnitra Slovenské socialistické republiky podnět k odnětí československého státního občanství přímo nebo zjistí odůvodněnost odnětí vlastním šetřením, vyžádá si před rozhodnutím o odnětí státního občanství stanovisko federálního ministerstva vnitra.

Článek 11

Osobám, kterým bylo odňato československé státní občanství ve smyslu těchto směrnic, se nepovoluje vstup a pobyt na území Československé socialistické republiky.

Článek 12

/1/ Československým občanům, kteří udržují styky s osobami, kterým bylo ve smyslu těchto směrnic odňato československé státní občanství, se cesty do ciziny nepovolují.

/2/ Výjimky může povolit ministr vnitra Československé socialistické republiky zcela ojediněle v případech úmrtí nebo vážných onemocnění rodinných příslušníků anebo jiných zvláštního zřetele hodných skutečností.

Oddíl 5

Ustanovení závěrečná

Článek 13

/1/ Československému občanu, který ani po 5 letech nedovoleného pobytu v cizině neprojeví zájem o uspořádání svých vztahů k Československé socialistické republice ve smyslu těchto směrnic, se vstup na území Československé socialistické republiky nepovoluje.

/2/ Československým občanům se cesty za osobou uvedenou v odstavci 1 nepovolují.

Článek 14

/1/ Rodinným příslušníkům československých občanů zdržujících se v cizině bez povolení československých úřadů se cesty za těmito osobami nepovolují do doby kladného vyřízení žádosti podle oddílu 2 a 3.

/2/ Československým občanům v důchodovém věku lze povolit cesty do kapitalistických států i před uplynutím 5 let od počátku nedovoleného pobytu jejich rodinných příslušníků v cizině, jestliže splňují podmínky pro povolování cest do kapitalistických států.

Článek 15

/1/ Československým občanům ve věku do 25 let, kteří odešli do ciziny se svými rodiči – československými občany – před dovršením věku 18 let a jejichž rodiče zůstali v cizině bez povolení československých úřadů, se zpravidla cestovní doklad k cestě do Československé socialistické republiky vydá mimo případy, kdy jim bylo odňato československé státní občanství.

/2/ Nezletilým občanům žijícím v Československé socialistické republice, jejichž rodiče zůstali v cizině bez povolení československých úřadů, nebylo jim odňato československé státní občanství, ale neupravili si vztah k československému státu ve smyslu těchto směrnic, se cesty za rodiči povolují zcela výjimečně v případech úmrtí nebo vážných onemocnění rodinných příslušníků nebo jiných zvláštního zřetele hodných skutečností.

/3/ Nezletilým občanům může být povoleno vystěhování z Československé socialistické republiky, jestliže je to v jejich zájmu a jestliže jejich rodiče, kterým byl povolen trvalý pobyt v cizině nebo vyhověno jejich žádosti o propuštění ze státního svazku ve smyslu těchto směrnic, podají žádost na československém zastupitelském úřadě příslušném podle místa jejich trvalého pobytu; zcela výjimečně může být povoleno nezletilým občanům vystěhování z Československé socialistické republiky i v ostatních případech.

Článek 16

/1/ Bude-li vydáno kladné rozhodnutí podle článku 3 nebo 6, považuje se doba pobytu v cizině před právní mocí tohoto rozhodnutí z hlediska zákona č. 161/1969 Sb., o některých důsledcích neoprávněného pobytu pracovníků v cizině, zákona č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, a § 103 odst. 4 zákoníku práce za dobu neoprávněného pobytu v cizině.

/2/ Těmito směrnicemi nejsou dotčena ustanovení právních předpisů o odnímání československého státního občanství a o propouštění ze státního svazku.

Článek 17

Směrnice nabývají účinnosti dnem schválení.